Ügyiratszám: 333/P/2007-3.

Tisztelt Uram!

Korábbi az Önéhez hasonló ügyben – melyben a panaszos kifogásolta, hogy az egyik takarékszövetkezeti fiókban az önkormányzat által kibocsátott csekken kívánta befizetni a szemétszállítási díjat és a kommunális adót, s ennek során az ügyintéző a pénzügyi intézmény számítógépes rendszerében rögzítette nevét, lakcímét, születési helyét, idejét, anyja nevét, személyazonosító igazolványának számát – 2005 szeptemberében vizsgálatot folytattam le.

Az adott ügyben megkerestem a takarékszövetkezet elnök-ügyvezetőjét, aki válaszában szintén a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi törvény (továbbiakban: Pmt.) 3. §-ban meghatározott ügyfélazonosítási kötelezettségre hivatkozott. Ennek megfelelően ún. Azonosítási adatlap kerül kitöltésre az ügyféllel történő üzleti kapcsolat létesítésekor az ügyfél, annak meghatalmazottja, rendelkezésre jogosult, továbbá képviselő adatairól, kétmillió Ft-ot elérő vagy meghaladó összegű ügyleti megbízás során, valamint pénzmosásra utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén. Az elnök-ügyvezető levelében közölte azt is, hogy a takarékszövetkezet számlavezető rendszerében tranzakció rögzítésére csak bonyolító ügyfél megadása esetén van lehetőség. Amennyiben a bonyolító személy nem ügyfele a takarékszövetkezetnek, és a számlavezetett ügyfél (az adott esetben az önkormányzat) javára teljesít befizetést, mint alkalmi ügyfél kerül a nyilvántartásukban felvételre. Ebben az esetben a név, lakcím, és a személyazonosító okmány rögzítése szükséges.

A takarékszövetkezet válasza tehát nem tért ki arra, hogy a személyazonosító okmány számának rögzítése miért szükséges, és annak jogalapját sem jelölte meg. Az üggyel kapcsolatban tájékoztatást kértem a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletétől. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének főigazgatója, Marsi Erika az alábbiakról tájékoztatott:

A Pmt. 2. § (1) bekezdésének a) pontja alapján ügyfél az, aki a szolgáltatóval a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére szerződést köt (rendszeres ügyfél), illetve a szolgáltató részére ügyleti megbízást ad (alkalmi ügyfél). Tekintettel arra, hogy a Takarékszövetkezetnél befizetést kezdeményező személy a Takarékszövetkezet részére ügyleti megbízást ad, ezáltal a pénzügyi intézmény alkalmi ügyfelének minősül, így – mivel bekerül a Pmt. személyi hatálya alá – azonosítása lehetséges.

További kérdésként merül fel ugyanakkor, hogy az alkalmi ügyfél azonosítása kötelező-e. A Pmt. 3. §-a határozza meg azokat a típuseseteket, amikor a szolgáltató az ügyfél azonosítást köteles elvégezni. Jelen ügyben relevanciával bír annak megítélése, hogy az alkalmi ügyfél és a szolgáltató között létrejön-e üzleti kapcsolat, mivel a Pmt. 3. § (1) bekezdése értelmében az ügyféllel történő üzleti kapcsolat létesítésekor az ügyfél azonosítását el kell végezni. A Pmt. 2. § (1) bekezdés b) pontja szerint üzleti kapcsolat az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére vonatkozó írásbeli szerződéssel létrejött tartós jogviszony. Figyelembe véve, hogy ilyen jogviszony csak a rendszeres ügyfelekkel létesülhet, míg az alkalmi ügyfeleknél fogalmilag kizárt, ebből következően az alkalmi ügyfél azonosítást a Pmt. kötelezően nem írja elő.

A főigazgató válaszában kihangsúlyozta, hogy bár az alkalmi ügyfelek által adott ügyleti megbízás esete nem tartozik a kötelező ügyfélazonosítási körbe, e kötelezettség hiánya nem jelenti azt, hogy a szolgáltató az ilyen típusú ügyfelek személyazonosságát nem állapíthatná meg, figyelmemmel arra, hogy a Pmt. ezt a lehetőséget kifejezetten nem zárja ki. Amennyiben tehát az adott pénzügyi szolgáltatást nyújtó hitelintézet prudenciális szempontból a Pmt-ben előírt kötelező ügyfélazonosításon túl további – a jogszabályban szintén ügyfélként meghatározott személyi körre kiterjedő – azonosítást is végez, és ennek során az alkalmi ügyféltől kéri a Pmt. 5. § (1) bekezdés a) pontjában felsorolt adatokat (így a 6. pontban megjelölt személyi azonosító okmány típusát és számát), akkor a Felügyelet álláspontja szerint e tevékenysége nem tekinthető a Pmt. szabályival ellentétesnek. Az adatkérés célhozkötöttségét a pénzmosással szembeni hatékony fellépés szándéka alapozza meg.

A Felügyelet álláspontjával nem értettem egyet.

A Pmt-ben meghatározott ügyfélazonosítás személyes adatok felvételét, és tárolást jelenti. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: Avtv.) 3. §-a szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli. Amennyiben törvény meghatározott célból és adatkörrel kötelező adatkezelést nem rendel el, személyes adatok felvételére és tárolására csak az érintett hozzájárulása esetén kerülhet sor. Az a tény ugyanis, hogy törvény valamely adatkezelés lehetőségét kifejezetten nem zárja ki, nem teremt az adatkezelés számára jogalapot.

Az Avtv. a 2. § 6. pontjában meghatározza a hozzájárulás fogalmát: *„az érintett kívánságának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen belegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok – teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő – kezeléséhez”.* A hozzájárulás ezért akkor minősíthető jogszerűnek, ha az az érintettek részéről valóban önkéntesen, kifejezetten és tájékozottan történt.

Az érintettel az adat felvétele előtt közölni kell, hogy az adatszolgáltatás önkéntes vagy kötelező, továbbá tájékoztatni kell – egyértelműen és részletesen – az adatkezeléssel kapcsolatos minden tényről, így különösen az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, illetve arról, hogy kik ismerhetik meg az adatokat. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az érintetett adatkezeléssel kapcsolatos jogaira és jogorvoslati lehetőségeire is.

A tájékozottság kritériuma csak abban az esetben érvényesülhet tehát, ha az ügyfél az adatkezelési cél ismeretében nyilatkozhat. Az Avtv. 5. §-a értelmében személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Csak olyan személyes adat kezelhető, mely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben is ideig.

Abban az esetben, ha a bonyolító személy nem rendszeres ügyfele a pénzügyi szolgáltatónak, és a számlavezetett ügyfél javára teljesít befizetést, a személyazonosító okmány számának rögzítését és/vagy a Pmt. szerinti teljes azonosítását indokolatlannak tartom. A Felügyelet által megjelölt adatkezelési cél véleményem szerint nem fogadható el. A pénz- és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés 8. §-a szerint is a számlatulajdonos bankszámlájára vagy bankszámlájáról történő fizetésre a hitelintézet vagy Posta részére adott megbízáson – a bankszámlát azonosító pénzforgalmi jelzőszámon túl – elegendő feltüntetni a kötelezett és a jogosult megnevezését, valamint székhelyét vagy lakcímét.

Álláspontomról tájékoztattam a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét. A Felügyelet főigazgató helyettese, Dr. Schiffer Péter úr 2005. október 19-én kelt levelében arról tájékoztatott, hogy a banki adatbekérések adatvédelmi jogszabályok érvényesülése szempontjából történő megítélésénél az adatvédelmi biztos álláspontját tekinti a Felügyelet elsődlegesnek és irányadónak. Ezt követően a Felügyelet levélben kezdeményezte a hitelintézetek szövetségeinél, hogy tájékoztassák tagjaikat az általam kifogásolt eljárásról és egyben hívják fel az intézmények figyelmét a Pmt-nek az adatvédelmi törvénnyel összhangban történő alkalmazására.

Az Ön indítványa alapján megkerestem a Citibank ZRt. vezérigazgatóját, és kértem, hogy állásfoglalásom ismeretében vizsgálja felül a bank adatkezelési gyakorlatát.

Adatvédelmi problémáival forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2007. február 28.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila